

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŹNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA, NR 6, 2018

BEATA HOWE

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŹNIE, LONDYN

SPRAWOZDANIE Z III SYMPOZJUM
ZAKŁADU DYDAKTYKI POLONIJNEJ
POLSKIEGO UNIWERSYTETU NA OBCZYŹNIE
2 CZERWCA 2018 ROKU

2 czerwca 2018 roku w Sali Multimedialnej Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie odbyło się III Sympozjum Zakładu Dydaktyki Polonijnej (ZDP) Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO), zatytułowane „Warsztat nauczyciela polonijnego”. Odbywające się co roku sympozja mają na celu przedstawienie i dyskutowanie wybranych zagadnień dotyczących metodyki nauczania języka polskiego i przedmiotów ojczyistych poza Polską, co pozwala na udoskonalanie dydaktyki w polskich szkołach sobotnich.

Tematem przewodnim na tegorocznym sympozjum było korzystanie z tekstów literackich w nauczaniu integracyjnym, językowo-kulturowym. Poddano dyskusji wybrane metody, które zachęciłyby uczniów do czytania zarówno prozy, jak i poezji, analizy tekstów, rozwijania kreatywności w opowiadaniu ustnym i pisemnym. Elementami sympozjum wychodzącym poza te ramy była lekcja historii na podstawie gry planszowej „Miś Wojtek” oraz tematy dotyczące kultury języka, efektywnej komunikacji w szkole, omówienie problemów logopedycznych u dzieci dwujęzycznych oraz lekcja pokazowa przedstawiona metodą projektu.

Beata Howe, kierownik ZDP, powitała pana Konsula i zaproszonych gości – zwłaszcza prelegentów z wiodących uniwersytetów w Polsce, którymi byli: prof. Maria Kwiatkowska-Ratajczak oraz dr Anna Roter-Bourkane z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dr Wioletta Próchniak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, dr Joanna Rzepa z Trinity College w Dublinie oraz dr Barbara Męczykowska z Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku – oraz gościa honorowego, którym był konsul RP Radosław Gromski. Zostały również przeczytane życzenia owocnych obrad od prof. Haliny Taborskiej, która nie mogła uczestniczyć w symposium. Podobne życzenia nadesłały: senator Janina Sagatowska, przewodnicząca Komisji Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, oraz Magdalena Rzepniewska, koordynator projektów ze Stowarzyszenia „Wspólnota polska” w Warszawie.

Honorowy patronat nad III Symposium ZDP objęła Rada Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk pod przewodnictwem prof. dr. hab. Andrzeja Markowskiego. Tym samym doceniono pracę nauczycieli i akademików polskich pracujących na rzecz polskiej edukacji za granicą. Podniosło to prestiż tego wydarzenia i zobowiązało jeszcze bardziej do zapewnienia wysokiego poziomu obrad.

Pierwszy referat wygłosiła prof. Maria Kwiatkowska-Ratajczak, autorka wielu podręczników na temat dydaktyki, kształcenia polonistów oraz innowacji metodycznych. Tematem jej wystąpienia była „Kontynuacja i zmiana, czyli o szkolnych reorientacjach lekturowych”. Prelegentka skupiła się na przybliżeniu możliwych sposobów kontynuacji skutecznych i sprawdzonych metod zainteresowania ucznia czytaniem oraz wskazała nowe zjawiska, dla przykładu rozwój technologii, która może służyć jako pomoc i inspiracja do czytania i rozwijania rozumienia otaczającego nas świata. Podkreśliła potrzebę świadomości struktury pojęć metodycznych, tworzenia koncepcji kształcenia i budowania „metodyki osobistej”. Ważna jest wymiana idei oraz zrozumienie innych kultur i metod ich poznawania. Wszystkie poruszone zagadnienia były podsumowaniem ważnych zjawisk w praktyce szkół sobotnich, wartych dalszego przedyskutowania.

O potrzebie zainteresowania ucznia literaturą przez naukę języka polskiego mówiła dr Wioletta Próchniak, doświadczona pedagog, autorka podręcznika do nauczania literatury poza Polską. W referacie „O otwieraniu świata literatury. Sprawności, podsystemy czy wiedza w realiach szkoły polonijnej” skoncentrowała się na różnicach w nauczaniu i uczeniu się języka polskiego w szkole w Polsce i poza granicami Kraju. Ważnym elementem wykładu było podkre-

ślenie wagi rozwijania wiedzy literackiej, historycznej i kulturowej w procesie nauczania języka polskiego oraz jak nauczanie językowo-literackie powinno nawiązywać do metodyki nauczania podsystemów języka (leksyki, gramatyki funkcjonalnej) i sprawności (rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania ze zrozumieniem, pisanie). Prelegentka zapoznała uczestników sympozjum z nowymi rozwiązaniami stosowanymi w nauczaniu, w którym kształcenie językowe ma na celu rozwijanie sprawności i wiedzy.

Dała przykład planu lekcji na temat wiersza Zbigniewa Herberta *Pan Cogito a ruch myśli*. Celem lekcji było m.in. odkrycie przez uczniów faktów o życiu poety i epoce w której żył, koncentracja na rozszyfrowaniu treści, stosując znane metody analizy poezji. Jednocześnie uczeń wzbogacał swoje słownictwo, rozumienie tekstów pisanych, ćwiczył wymowę, formułowanie wypowiedzi pisemnych i ustnych. Ważnym elementem stało się zwrócenie uwagi na zaangażowanie ucznia w proces uczenia się, co aktywizuje sposób przyswajania języka i wiedzy ogólnej. Na przykładzie wiersza dr Próchniak pokazała, że w nauce języka należy zastosować najlepsze wzory języka literackiego, a treść jednocześnie staje się nośnikiem wartości, wiedzy, tożsamości. Mowa o Herbercie była okazją do przypomnienia poety, którego rok właśnie obchodzimy.

Dr Anna Roter-Bourkane rozszerzyła temat wykorzystywania literatury w celach dydaktycznych, mówiąc na temat „Kreatywne pisanie na lekcjach języka polskiego – jak zachęcić dzieci i młodzież do twórczej aktywności”. U niej teksty literackie i użytkowe to inspiracja do kreatywności, do wyzwolenia pomysłów, skojarzeń, do własnego opowiadania i nauki pisania na każdym poziomie. Literatura inspiruje do używania języka w sposób elastyczny i innowacyjny. Żywy sposób przedstawienia tematu z wieloma przykładami z własnych doświadczeń w klasie były dowodem na to, że potencjał tekstów literackich jest niezmierny i może uczynić każdą lekcję unikatową.

Tajniki wspomaganie nauczania polszczyzny przez zastosowanie tłumaczenia przedstawiła dr Joanna Rzepa, lektorka języka polskiego, tłumaczka, wykładowczyni na PUNO, członkini ZDP. Mówiąc o „Tłumaczeniu w nauczaniu języka polskiego” podkreśliła, jak tłumaczenia w nauce języka wzbogaca wiedzę ucznia w zakresie systemu, norm i uzusu języka polskiego; uczeń poznaje teksty użytkowe i literackie w oryginale. Norma opisuje elementy systemu językowego uznawane za wzorcowe i poprawne, motywując to względami historycznymi, tradycją i kulturą językową, estetyką i uzusem – utartym zwyczajem lub ustaloną praktyką.

Dr Rzepa skupiła się na zastosowaniu kontrastów między języka polskim a angielskim i ukazaniu, w jaki sposób nauczanie różnic lub ich wyszukiwanie przez ucznia pomoże mu w doskonaleniu języka polskiego. Metoda tłumaczenia stosowana może być na każdym poziomie nauczania i uczenia się języka polskiego, a jest szczególnie przydatna w klasach, w których uczniowie reprezentują wielopoziomowe kompetencje językowe.

Tematem rzadko poruszonym w szkołach jest efektywne porozumiewanie się między uczniem a nauczycielem. Dr Grażyna Czubińska, prorektor i wykładowca na PUNO, psycholog, referatem „Efektywna komunikacja podstawą dobrych relacji w szkole” przybliżyła metody, które pomogą w redukcji agresji werbalnej, nieporozumień, wynikających z komunikowania się przy pomocy utartych stereotypów językowych. Te uczniowi nakazują i go oceniają bez dania szansy na dalszą rozmowę, co często jest dla ucznia traumatyczne i buduje bariery między rozmówcami. Wykład ten był innowacją na sympozjum i otworzył nowe horyzonty w polepszeniu relacji między nauczycielem a uczniem w szkole.

Podobnym tematem – „Kultura języka w szkole sobotniej” – zajęła się mgr Elżbieta Grabska-Moyle, polonistka, wykładowczyni na PUNO, członkini ZDP, nauczycielka języka polskiego w szkole sobotniej. Podkreśliła wagę kultury języka i roli nauczyciela w jej przekazywaniu. Kulturę języka można zrozumieć jako postawę w stosunku do języka, działania mające na celu propagowanie poprawnej polszczyzny, a także umiejętność posługiwania się językiem. Kultura języka to również skuteczność i estetyka wypowiedzi. Prelegentka przedstawiła obraz nauczania kultury języka w polskiej szkole sobotniej i wysunęła propozycje w celu wspólnego zastanowienia się nad potrzebami w rozwoju działań kulturalnojęzykowych.

W roku 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości nie zabrakło tematu dotyczącego walk o niepodległość. Dr Barbara Męczykowska wykorzystała grę planszową „Miś Wojtek” w celu zaprezentowania ciekawej lekcji historii. Prosta grafika gry umożliwia zastosowanie jej nawet w grupie dzieci sześć- i siedmioletnich. Opowieść o niedźwiadku Wojtku pozwala przybliżyć odbiorcy nie tylko fakty związane z udziałem Polaków w walkach na frontach II wojny światowej, ale daje bardzo dużą możliwość do poruszania tematów nawiązujących do odzyskania przez Polskę niepodległości. Uczestnicy sympozjum otrzymali także przydatne informacje jak otrzymać grę „Miś Wojtek” i inne dla swojej szkoły.

Praktyczną stroną sympozjum było podzielenie się doświadczeniem zastosowania metody projektu jako sposobu na ciekawe i owocne zajęcia. Zajęła się

tym mgr Maksi Kozińska, nauczycielka w szkole sobotniej, absolwentka studiów podyplomowych „Nauczanie języka i kultury polskiej poza Polską”, które są prowadzone w PUNO od pięciu lat. W swojej prezentacji „»Król Maciuś Pierwszy« – zastosowanie metody projektu w polskiej szkole przedmiotów ojczystych” prelegentka podkreśliła zalety metody projektu, która daje uczniom szansę na grupowe wykonywanie poszczególnych zadań, ich dalsze planowanie, angażowanie wszystkich uczniów w proces nauczania i uczenia się. To metoda, którą można stosować na każdym etapie nauki. Dzielenie się dobrą praktyką jest ważnym elementem praktyki nauczyciela. Możemy stać się inspiracją dla innych nauczycieli, a przez analizę i refleksję nad daną metodą oceniać i ulepszać własny warsztat.

Ostatnie wystąpienie dotyczyło logopedii. Mgr Monika Plata, praktyk logopeda, wykładowca na PUNO, członek ZDP, przedstawiła „Proces kształtowania percepcji słuchowej u dzieci dwujęzycznych jako remedium na niewłaściwą realizację szeregów: syczącego, szumiącego oraz ciszącego”. Prelegentka podkreśliła kluczową rolę nauczycieli w ćwiczeniu słuchu fonematycznego w nauce poprawnej artykulacji, jak i w opanowaniu umiejętności czytania i pisanie.

Symposium spełniło swoje zamierzenia. Było doskonałą okazją do poszerzenia wiedzy merytorycznej, dyskusji, rozmów na temat nauczania i szkolnictwa polskiego w Wielkiej Brytanii. W wyniku sympozjum ZDP nawiązało cenne kontakty z uniwersytetami w Polsce w myśl, że jedynie wspólne zaangażowanie się może dać nam owocne i oczekiwane rezultaty w szukaniu najlepszych rozwiązań dydaktycznych w polskich szkołach sobotnich.

Dla nauczycieli udział w sympozjum to nie tylko uzyskanie nowej wiedzy, ale możliwość dyskusji nad zagadnieniami, wymiana doświadczeń oraz nawiązanie nowych kontaktów. Atmosfera koleżeńskiej, życzliwej, zrozumienia i przynależności do społeczności pedagogicznej była widoczna. Nauczyciele, jak i goście wysoko ocenili III sympozjum. Wybrane tematy i zagadnienia będą kontynuowane na warsztatach dla nauczycieli w roku akademickim 2018/19.